

Türk'e ve Atatürk'e Tutkun Şâir:

GAZİ NAZRÛL İSLÂM

Dr. FETHÎ TEVETOĞLU

Atatürk, (*Mustafa Kemâl Paşa*) olarak dünyâya yaygın büyük ününü, kuşkusuz, Çanakkale savaşlarında yarattığı (*Anafartalar Destanı*) ile kazanmıştır. Târihin en büyük kahramanlık destanlarına beşiklik etmiş bulunan Anadolu'ya, Türklerin bin yıllık yurduna saldıran Avrupa emperyalistlerine karşı (*Mustafa Kemâl Paşa*)'nın elinde yükselen meş'ale, sömürgecilik çizmesi altında inleyen Asya'lı ve Afrika'lı birçok milletlere kurtuluş yollarını aydınlatan ilâhî bir ışık olmuştur.

Asya ve Afrika'daki İngiliz sömürgesi ülkelerin istiklâl için didinen yürekli evlâdları, “*İslâm'ın Kılıcı*” saydıkları yüce Türk milletinin başbuğu (*Mustafa Kemâl Paşa*)'yı kendilerine (*SEMBOL KAHRAMAN*) seçmişlerdir. Esir Milletler, *Mustafa Kemâl Paşa*'nın her çaba ve başarısını dikkat ve sevinçle izlemişlerdir. Bu ülkelerin başında, İngiliz esâreti altında yıllarca inleyen ve sömürülen Büyük Hindistan gelmektedir.

Güney Asya Müslümanları başta olmak üzere bütün Hintlilerce, Millî Mücadele yıllarında Türklere ve *Mustafa Kemâl Paşa*'ya karşı duyulan takdir, hayranlık, sevgi ve bunun sonucu gösterilen maddî-mânevî yardım, destek çabaları, başlıbaşına bir ilmî araştırma ve târihî bir inceleme konusudur.

Yıllardır sürdürdüğümüz araştırmalar sonucu olarak edindiğimiz şu gerçeği açıkca belirtmeliyiz ki, Müslüman, Hindû ve Budist ayırımı yapmadan, İngiliz sömürgeciliğine karşı ayaklanan bütün Handli mücâdeleciler, Türk Millî Mücadelesi'ni yürekten desteklemişlerdir. Târihi, kökü henüz bölünmemiş eski Büyük Hindistan'da bulunan bu Türk ve Atatürk sevgisi, bugünkü Pâkistan, Bangladeş ve Hindistan'da da tâze filizler hâlinde yeşilliğini koruyarak sürmüş gelmektedir.

Mevlânâ Abdul Bahri ve Mevlânâ Muhammed Ali-Şevket Ali Kardeşler başta, pekçok Müslüman mücâhid gibi, Hindistan'ın en ünlü evlâtları Rabindranath Tagore (7 Mayıs 1861-7 Ağustos 1941), Mahatma K. Gandhi (2 Ekim 1869-30 Ocak 1948), Pandid Cevâhir-i-lâl Nehrû (14 Kasım 1889-27 Mayıs 1964) ve Bengalli büyük kadın şâir Sarojini Naidu (13

Şubat 1879-3 Mart 1949)'nun da dâhil buldukları yüzlerce seçkin Hindû lider, her türlü İngiliz baskı ve terörünü hiçe sayarak, Anafartalar'da destanlaşan *Mustafa Kemâl Paşa* ile O'nun büyük milletini Anadolu'da sömürgecilere karşı savaş verdikleri sırada desteklemiştir.

Şahsen tanımak mutluluğuna erdiğim Nehrû'nun 14 Kasım 1963 Perşembe günü, Yeni Delhi'deki -bugün Nehrû Müzesi bulunan-mâlikânelerinde bana bizzat söylediklerine göre ¹, bütün bu Hindli İstiklâl Mücadelecileri'nin yüreklerine (*SEMBOL KAHRAMAN*) diye yerleşmiş (*Mustafa Kemâl Paşa*)'ya duyulan sevgi ve tutkuyu onlara ilk üfleyen, aşıl原因 değerli şâir: *Gazi Nazrûl İslâm* olmuştur.

Türk okuyuculara ilk kez, şâirin henüz yaşadığı günlerde yayımlanmış kısa bir yazımızla ² ve devlet ansiklopedisindeki (*Nazrûl İslâm*) maddemizle ³ tanıttığımız Doğu'nun bu seçkin Müslüman evlâdı ünlü şâir hakkında yeniden yaptığımız daha geniş, ayrıntılı inceleme ve araştırmayı bugün burada sunmakla mutluuz.

Doğum yeri ile san'at, yayın ve mücadele hayâtına atıldığı, büyük ün kazandığı ve bugün kabrinin bulunduğu yöre bakımından da Bengal'li olan Şâir Nazrûl İslâm, bölünmemiş Hindistan'ın İngiliz sömürgeciliğine karşı ayaklanıp savaş verdiği dönemin bayraktarlarından biridir.

Nazrûl İslâm, din, mezhep ve soy ayırımı olmaksızın, İngiliz sömürgeciliği karşısında tek bir cephe oluşturarak hürriyet mücadelesi yapmış bütün Hindistan gençlerinin gönlüne taht kurmayı başarmış bir "işyancı şâir" dir. Nehrû başta, bütün Hindli bağımsızlık savaşçılara Türk askerini örnek gösteren ve Mustafa Kemâl Paşa'yı örnek kahraman olarak ilk tanıtan ve sevdiren Nazrûl İslâm olmuştur.

Anafartalar'da parlayan Mustafa Kemâl Paşa'yı Türk şâirlerinden de önce ilk gören ve gösteren O'dur. Bugün Doğu Pakistan'da Türk Dili ve Edebiyatı profesörü bulunan Dr. M. Ali Asgar Khan'ın belirttiği gibi, Nazrûl: "Daha 1919'da yazdığı şiirlerle Kemâl Paşa'yı ve Türk'ün Çanakkal'a Zaferi'ni mazlûm milletler önünde bayraklaştırmıştır" ⁴.

¹ Dr. Fethî Tevetoğlu: Atatürk Hayrânı Cevâhir-i-lâl Nehrû, *Hayat Tarih Mecmuası*, Kasım 1971, Sayı: 10(82), ss. 8-12.

² Dr. Fethî Tevetoğlu: Türklüğe Hayran Bir Hürriyet Şâiri: Nazrûl İslâm, *Hayat Tarih Mecmuası*, Nisan 1972, Sayı: 3 (87), ss. 7-9.

³ Dr. Fethî Tevetoğlu: (Nazrûl İslâm) maddesi, *Türk Ansiklopedisi*, Milli Eğitim Basımevi, Ankara 1977, Cild: XXV, ss. 161-162.

⁴ Dr. M. Ali Asgar Khan: Türk Dostu Pakistan'ın Hürriyet Şâiri Nazrûl İslâm, *Türk Kültürü*, Mayıs 1971, Yıl: IX, Sayı: 103, s. 628.

Toprak büyüklüğü kadar geniş, derin ve zengin Hind Edebiyatı'nda, sağlık durumundan ötürü ancak yirmi yıl kadar kısa bir süre bir Kuyruklu yıldız olarak parlayıp geçen Nazrûl İslâm'ın san'at göklerindeki izi hiç silinmemiştir. O, dünkü Büyük Hindistan'da olduğu gibi bugün de Hindistan'ın, Pâkistan'ın ve özellikle öz yurdu Bangladeş'in unutulmayan büyük millî şâiridir. Herkes O'na "benim" diyerek sâhib çıkmaktadır. Eserleri Hindistan, Pâkistan ve Bangladeş'de basılmakta, piyesleri oynanmakta; şarkıları her üç ülkenin çocukları ve gençleri tarafından söylenmektedir. Her üç ülkede sevgiyle anılan Nazrûl İslâm'ın, posta pulları da basılarak aziz hâtırası yaşatılmaktadır.

Büyük Türk milleti, Türkiye'yi paylaşmak için aralarında anlaşmış Avrupa'nın üç sömürgeci devleti (İngiltere, Fransa, İtalya) ile onların uşak ve maşa olarak kullandıkları Yunanlılar'a karşı Millî Mücadele'sini yaparken, Hindistan'daki bilhassa Müslüman Hindliler, Türkiye'yi maddî ve mânevî yardımlarıyla desteklemişlerdir. Bunda, Türk ve Atatürk hayrânı Şâir Gazi Nazrûl İslâm'ın payı büyüktür

Millî Mücadele'de Hind Müslümanları'nın Türk din kardeşlerine yaptıkları yardımların son derece değerli târihî belgeleri, Türk Tarih Kurumu'nca hâlâ basılmayan Dr. M. Ali Asgar Khan'ın Ankara Dil-Tarih Fakültesi'nde hazırlanmış (*İstiklâl Savaşı'nda Hind-Pâkistan Müslümanları'nın Davranışı, 1919-1923*) adlı beşyüz sahifeyi aşkın değerli doktora tezinin içindedir.

Nazrûl İslâm, edebiyâtın her türündeki zengin eserleriyle Bengal Edebiyatı'na isyancı bir rûh ve kahramanlık duyguları getiren örnekler kazandırmıştır. Şâire göre insan, hiçbir şeye boyun eğmeyen kahramanlık sembolüdür:

*"Eşitliğin şarkısını söylüyorum, hey!..
Yok insandan daha büyük ve şanlı birşey!.."*

San'atçının parladığı günlerde yurdu, İngiliz sömürgesi altında inliyordu. Çöküntü hâlindeki Hindistan'da uygulanan siyâsî rejim, sınıf ayırımı ve halkı gözetmeyen eğitim sistemi, milleti büsbütün aşağılık duygusuna götürmüştür. Ali Asgar Khan'ın da belirttiği gibi, İngiliz yönetiminden en çok ıztırap çekenler Müslümanlar olmuştur. İngilizler Hindistan'ın istiklâlini, âdil Müslüman hükümdarların ellerinden aldıkları ve İslâmlığa düşman oldukları için, Müslümanlara göre Hindû'ları bir az daha kayırmışlardır. Bu yüzdendir ki, Müslümanlar işçi, kiracı ve çiftçi

sınıfını oluşturan, yoksulluk ve terkedilmişlik içinde yaşamaya mahkûm kimselerdi.

Müslümanların kullandıkları dil, edebiyatta geçerli değildi. İçinde Arapça, Farsça, Urduca ve Türkçe köklü kelimeler vardı. İşte, Nazrûl İslâm, edebiyat alanına atıldığı zaman Bengal'de durum böyle idi. O, Bengalli Müslümanların kullandığı, onların duygu ve düşüncelerini tam olarak ifade eden bir dille yazacaktı. Seçtiği konular ve kullandığı üslup yeniydi. Kimseye boyun eğmez bir baş-kaldırıcı olarak adının başına "GAZİ" ünvanını eklemek onun hoşuna gidiyordu. Yeryüzündeki bütün zulümler ve eşitsizlikler yok oluncaya kadar mücâdelesini sürdüreceğini ilân eden şâir, iyi bir Müslüman bulunmasına rağmen, zaman zaman yüce Allah'a karşı gelecek derecede "İSYANCI" idi. Fakat ne ilâhî hikmettir ki, bu (Bengal'in Ayaklanma İlâhı) diye ünlü İsyancı Şâir'in fânî dünyadaki son otuzbeş yılını Cenâb-ı Hak O'na yatakta felçli, sağa-sola kıpırdayamaz ve tek kelime söyleyemez bir canlı ölü hâlinde tamamlayacaktır.

Hayâtı ve Eserleri:

Başta Rabindranath Tagore gibi dünyâ çapındaki san'atçıların taçlandığı Bengal Edebiyatı'nın bir büyük şâiri de, (Bengal'in Ayaklanma Sembolü) diye ün salmış "İsyancı Şâir" Gazi Nazrûl İslâm'dır. Şâirin ataları Bengal'e, Bağdad'dan göç etmiştir.

Nazrûl İslâm (İlyas Nuri), Hindistan'ın İngiliz çizmesi altında inlediği dönemde, 24 Mayıs 1899 (11 Jaistha 1306 B.S.)'da, Batı Bengal'in Burdwan bölgesindeki Asansol kasabasının Churlia (Churulia) köyünde fakir bir Müslüman âilenin altıncı evlâdı olarak dünyâya gelmiştir. Kendisinden önce dünyâya gelmiş beş kardeşinden dördü, henüz bebeklik çağlarında ölmüş bulunuyorlardı. Anne ve babası O'na: (Elem Çiçeği, Acı Sevgisi) mânâsına gelen "Dukhu Mian" takma adını vermişlerdir. Böylece O'nu ölüm meleşinden korumak istediklerini belirtiyorlardı. Fakat sonunda bu sevimli çocuğun bir büyük içli şâir oluşu, kendisine takılan ilk adı gerçekleştirmiş, yerine getirmiştir.

Babasını 1908 yılında kaybeden yetim çocuk, eline imkân geçmediği için düzenli bir eğitimden mahrum kalmış; çok az denilebilecek derecede bir öğrenim görmüştür. İlkönce güzel sesiyle köyün câmiine müezzin ve hademe olarak girmek isteyen sekiz-dokuz yaşındaki Nazrûl'un şiir ve müsikideki üstün yeteneği hemen çevresindeki herkesin dikkatini çekmiştir. Daha çok genç yaşta iken onun bir san'at dehâsı taşıdığı belirmeğe başlamıştır.

Nazrûl İslâm, köy ve kasabada geçen düzensiz ve yetersiz bu çocukluk ve okul dönemi yıllarında, köyün şarkı söyleyen müzisyenleri arasına (Köy Korosu'na) büyük bir hevesle katılmış; az sonra onlar için yöre geleneklerine uygun halk-dramı stilinde manzûm oyunlar kaleme almış, şarkılar bestelemiştir. Kısa sürede üstün san'at yeteneği meydana çıkan Nazrûl İslâm, *LETTU DAL'S* adı verilen Köy-Opera Grubu'nda şarkıcı, dansçı, yazar, besteci, Ballad ve Dram yöneticisi olarak başarı ve ün sağlamıştır.

Şiir ve mûsikîdeki büyük kabiliyeti ile birdenbire parlayıp yükselen ve herkesin dikkatini çeken Nazrûl İslâm, henüz onbir yaşında iken köydeki evlerini bırakıp Asansol'a gelmiş ve önce bir aş-evinde aşçı yamağı, sonra yol kenarındaki bir ufak dükkânda az bir ücretle ekmek satan ve dağıtan "Ekmekçi Çocuk" olarak geçimini sağlamaya başlamıştır.

Kafesten kaçıp kendini göklerin sonsuz mâviliğinde bağımsızlığa erişdiren bu küçük kuş, duruş ve davranışlarındaki inceliği, yakışıklı-sevimli görünüşü ve Allah vergisi üstün şiir ve mûsikî yeteneği ile kasabadaki herkesin de ilgi ve sevgisini üzerinde toplamıştı. Nazrûl İslâm bu arada, kasabanın Müslüman Polis Me'muru'nun da gözüne çarpmıştı. Bu hayırsever insan, okul kaçağı bu büyük kabiliyeti Mymensingh bölgesine göndererek Darirampur Lisesi'nde yatılı-parasız okumasını sağlamıştır.

Burada ancak bir yıl okul disiplinine dayanabilen genç şâir, bütün ilgi ve hevesini küçük kasabasındaki san'at alanına bağladığı için Asansol'a dönmüştür. Az sonra Raniganj'daki Searsol Raj Lisesi'ne girmiş ve eğitimini burada sürdürmüştür.

Parasız-yatılı diye başvurduğu bu okula ilk gelişinde, yanına çıktığı Okul Müdürü: "Ben tanımadığım, ne olduğunu bilmediğim bir çocuğu parasız-yatılı alamam" deyince, Nazrûl hayâl kırıklığına uğramıştı. O geceyi okuldan bir arkadaşının yanında geçiren genç şâir, orada yazdığı bir şiiri bestelemiş ve yattığı yatağın yastığı üzerine bırakarak sabahın erken saatinde evine dönmüştü. Sabah bu şiiri bulan arkadaşı, onu Başöğretmene götürmüştü; bu olağan-üstü eseri gören Müdür, genç şâiri hemen buldurarak okuluna almıştı.

Lisenin olgunluk sınıfına erişen 19 yaşındaki Nazrûl, Kalküta (Calcutta)'ya kaçarak, Birinci Dünya Harbi'nin yarattığı fırtına ve bunalım üzerine 1917 yılında kurulan *49'uncu Bengal Alayı*'na katılmıştır.

Sıradan bir er olarak Karaçi (Karachi)'ye gelmiş; askerî görevini Karaçi'deki Ganj Hattı'nda -şimdiki Abyssinia Hattı'nda- bulunan Alay Karargâhı'nda yapmıştır. Gördüğü çeşitli kurslar sonucu askerlik mesleğinde üstün başarı ve rütbe kazanıp Havildar'lığa (Yüzbaşı'lığa)

yükselmışse de, Karaçi dışına, Mezopotamya'ya gönderilmek istenince, böyle bir görevi kabul etmemiştir. Karaçi'de rûhunu sıkıan askerî üniforma sırtında Karargâh Gediklişi kalmayı, Irak'da Yüzbaşı-Binbaşı rütbe ve yetkisiyle verilen komutanlığa tercih etmiştir. İngilizler onu Irak'a, Türklere karşı başlattıkları fiilî hârekâta katılmak üzere yollamak istemişlerdi. Oraya gitmek istemeyişinin gerçek sebebi, İngilizlerin emrinde Müslüman-Türk kardeşlerine karşı savaşmaya gönlünün kesinlikle râzı olmayışı idi. Askerî Mahkeme'ye verilmeği ve ölüm cezâsını göze alarak Türklere karşı çarpışmayı reddeden cesur şâir Gazi Nazrûl İslâm'ın, Türklere olan derin sevgisini ve Türklere saldıranlara köklü düşmanlığını açıklayan pekçok mısra'ları vardır ⁵.

1917-1919 yılları arasında Karaçi'de Ordu'da hizmet gören Gazi Nazrûl İslâm, 1920'de Alay'ın dağılması üzerine Kalkûta'ya dönmüş ve kendini gönlünde yanan asıl isteğine -edebiyâta ve mûsikîye- adanarak, san'at yoluna girmiştir.

1920'li yıllarda Gazi Nazrûl İslâm, çok kısa bir sürede san'at dehâsını ortaya koymuş ve (Bengal Edebiyâtı'nın İsyân Şâiri) ünvanını almıştır. Kendisine bir baştan bir başa bütün Hindistan'da yaygın bir ün kazandıran (*Kemâl Paşa*) şiirini 1921 Ekiminde yazmıştır. *VIDROHI (İSYAN)* adlı, Hindlileri hürriyet aşkıyla coşturup kıskırtan diğer ünlü şiirini de yine bu sıralarda kaleme almıştır. Kendisini çok meşhur eden bu iki parçayı, aylık *Muslim Bharat* dergisinde yayımlamıştır ⁶.

Birbirini izleyen kuvvetli, ateşli manzûmeleriyle kitleler üzerinde büyük heyecan uyandıran, derin coşkunluk yaratan Gazi Nazrûl İslâm'a hürriyete âşık halkının duyduğu sevgi ve takdir arttıkça, İngiliz makamları da bu "Âsî" İsyancı Şâir'i o derece yan-göze alıyorlardı. Sömürgeciler bu İsyancı Şâir'in mısra'larındaki uyarıcı, kıskırtıcı, büyüleyici sihir ve mânevî gücün, ister Müslüman, ister Hindû veyâ Budist olsun, özgürlüğe susamış milyonlarca tutsak Hindlinin zincirlerini koparmalarına, bağımsızlığa kavuşmalarına yeteceğini pek âlâ hesaplıyorlardı.

Kuşkusuz söylenebilir ki, Tagore, Gandhi, Naidu, Nehrû v.b. gibi Hind İstiklâl Mücâdelecileri içinde en te'sirli ve tehlikeli olan Gazi Nazrûl İslâm'dı. Bu korkusuz şâir, İngiliz zulmüne karşı yurdunda korkunç bir tayfun hâline gelen halk ayaklanması fırtınasının en ön safında yer alan savaşçılardan, kasırğa yaratan kahramanlardan biri olmuştur.

⁵ Mizanur Rahman: Nazrûl İslâm, İslamic Foundation Bangladesh, (*Hicret'in XV. Yüzyılı Yayınlarından*), Dördüncü Baskı, Şubat 1983, s. 23.

⁶ Mizanur Rahman: a.g.e., s. 24.

Yalnız şiirleriyle değil, “*DHUMKETU*” (*KUYRUKLU YILDIZ*) adlı ihtilâlcî haftalık dergisinde yazdığı ateşli başyazılarıyla da istiklâl ve hürriyet bayrağını sömürgeci İngilizlere karşı resmen açmış bulunuyordu.

Faâliyetlerinin bu kadar açığa vuruluşu 1922 yılında idi. O’nu, halkı ayaklanmaya kışkırttığı ve kitleler içinde fesatçılık yaptığı gerekçesiyle çabucak suçlayıp tutukladılar. Bir yıl İngilizler tarafından türlü insanlık dışı işkencelere uğratıldığı hâlde, hapishânedeki yazdığı, her biri patlamaya hazır bir bomba gücündeki millî, vatanî, kahramanlık şiirlerini ve türkülerini dışarıdaki mücâdeleci arkadaşlarına, yolunda yürüyenlere göndermekten çekinmemiş, geri durmamıştır. Başını dâimâ dik, alnını hep havada tutan gururlu şâir, kırkiki gün sürdürdüğü açlık grevini bırakması yolunda -kendisini seven ve sağlığından kuşku duyan öz annesi başta- birçok yakınlarından ve dostlarından ricâ mektupları almıştır. Bütün bunlara karşı direten şâir, ancak sütannesinin baskı ve ricâsını tek uyulacak emir sayarak açlık grevine son vermiştir.

Büyük şâir Rabindranath Tagore, Kurseong’dan hapishânedeki Nazrûl’a gönderdiği telgrafta şunları yazmıştı: “*Açlık grevine son ver. Edebiyatımızın daha senden istedikleri, bekledikleri var.*”

Fakat telgraf alınmadan, “bu adreste bulunamadı” kaydı ile Tagore’a geri dönmüştü. O zamanki insanlık dışı İngiliz yönetimine, sansür ve bürokrasisine tipik bir örnek olan bu olay, medenî Avrupalıların ellerinde bulundurdıkları kuvveti ne yolda kullandıklarını gösteriyordu⁷.

Gazi Nazrûl İslâm, bir yıllık hapisten sonra tekrar serbest hayâta kavuşunca, halkın nazarında büsbütün bir “İsyan Sembolü” olmuş ve kahraman kesilmiştir. Şâir ve mücâhid olarak İngiliz istibdâdına ve her türlü baskı, adâletsizlik, eşitsizlik rejimine karşı dâimâ baş kaldırmış ve savaşı açmış Gazi Nazrûl İslâm, bu mücâdelesini felç oluncaya kadar aralıksız sürdürmüştür.

Nazrûl’un ilk evlenme teşebbüsü 1921’de Seyîde Hatun (Syeda Khatoon) adlı bir Müslüman kıızıdır ki, bu, şâirin ihtilâlcî ve bohem hayâtı yüzünden gerçekleşmemiş, devam etmemiştir. 1924’de evlendiği Hindü kızı Prameela (Promila) ise, 1962’de vefâtına kadar şâirin 38 yıllık eşi kalmış ve çile dolu hayâtındaki bütün acıları onunla paylaşmıştır. Bu evlilikten 1926’da *Bülbül* adlı ilk oğlu prematüre -erken doğmuş- bir bebek olarak dünyaya gelmiş ve yaşamamıştır. Duygulu şâirin bu sönen ilk umudu *Bülbül* hakkında yazdığı birçok acıklı şiir ve şarkıları vardır. Nazrûl İslâm’ın

⁷ Mizanur Rahman: a.g.e., s. 27.

diğer iki oğlu: *Gazi Sabhya* (Subhî) *Chachi* ile *Gazi Anirudha*'dır. Bunlardan *Gazi S. Chachi*'nin eği, Bařbakan Nehrû'nun 1964 Mayısında vefâtından sonra bakımı ihmâl edilip perişan bir hâlde bırakılan Kayınpederi Nazrûl'a bir öz kızı gibi bakmış, hizmet etmiştir. Bu Hindû gelinin Nazrûl İslâm'ın büyük oğlu *Gazi S. Chachi*'den iki kız evlâdı vardır. Şâirin bu iki torunu ve Hindû anneleri 1972'de Bangladeş Hükümeti'nce (*MILLÎ ŞÂİR*) ilân edilen *GAZÎ NAZRÛL İSLÂM* ile birlikte Kalküta'dan Dhaka'ya gelmiş ve şâirin ölümüne kadar hizmetinde bulunmuşlardır. Bayan Sabhya Chachi ve Müslüman babadan kazandığı iki kızı Dhaka'da Müslüman olmuşlar; Nazrûl'un genç dul gelini, burada Bangladeş'li *Kalam Mazi* adlı bir Müslümanla evlenmiştir.

Milletinin (*Millî Şâir*)'i olarak gönüllerde taht kuran Nazrûl'un çok sayıdaki şiir, şarkı, makale ve piyesleri O'nun edebiyât, müzik, sahne ve fikir alanlarında ne kadar köklü ve üstün bir san'atçı ve mücâhid olduğunu sergilemektedir.

O'nun kullandığı Bengalce'nin 21 Şubat 1952'den bu yana resmî devlet dili kabul edilmesi ve 16 Aralık 1971'den bu yana Bangladeş'in İstiklâl Günü'nü kutlaması, Millî Şâir Gazi Nazrûl İslâm'ın büyük hizmet ve hâtrasının anılmasına vesile teşkil etmektedir. Bundan ötürüdür ki kendisine en yüksek millî ünvanlar, (*EUKUSHEY PADAK*) ve (*SWADINATA PURUSKAR*) ünvanları verilmiştir.

Gazi Nazrûl İslâm, çevresinden tamâmen habersiz geçen acı hayâtının son günlerini sürekli olarak Dhaka'da devletçe ikametine ayrılan evde geçirmiştir. Hasta şâir, son kez tıbbî tedâvi için kaldırıldığı ülkenin en modern İhtisas Hastahânesi (Post-Graduate Hospital)'nde 29 Ağustos 1976 Pazar günü son nefesini tüketmiştir.

34 yıl gibi uzun bir süre hasta döşeğinden kalkamamış Gazi Nazrûl İslâm, *Bengal'in İsyân Şâiri* diye ünlüydü ve *Bangladeş'in Millî Şâiri* idi.

Az fâniye nasib olmuş ihtişamlı bir devlet töreniyle Dhaka Üniversitesi Câmii'nin hazîresine -etrâfi çevrili özel mezarlığına- gömülmüştür.

Dhaka Üniversitesi Mühendislik ve Teknoloji Bölümü'ndeki bir büyük salona Gazi Nazrûl İslâm Hall'ü adı verildiği gibi; çocuklar için Nazrûl'un şarkılarını öğreten ve eserleri -hayâtı üzerinde inceleme- araştırma yapılan bir akademi (*Nazrûl İslâm Akademisi*) ve bu akademinin önünden geçen en büyük ve işlek cadde de (*Nazrûl İslâm Caddesi*) diye anılmaktadırlar.

Gazi Nazrûl İslâm'ın Bengal dilindeki bütün külliyyâtı ve bir bölümü İngilizceye çevrilmiş yazıları incelenince görülmektedir ki, san'atçı,

edebiyâtın ve mûsikînin çeşitli türlerinde çok sayıda eserleri bulunan verimli bir şâir ve bestecidir. Bunlar arasında hâlâ değerini koruyan pek çok sayıda kahramanlık şiirleri, lirik şiirler, şarkılar, gazeller, kasideler, masallar, hikâye ve romanlar, tiyatro eserleri, karşısındakini alaya alan, taşlamasını şakaya döken yazılar (tehziller), yerici yazılar (hicivler), tahlil ve tenkid yazıları v.b. bulunmaktadır.

Nazrûl İslâm, Mizanur Rahman ve Kabir Chowdhury gibi birçok araştırmacıların da belirttikleri gibi, İslâmın yeniden güç kazanmasına, yükselmesine ve hurâfelerden arınmasına büyük çaba harcamıştır.

Nazrûl'un aşağı-yukarı yirmi yıl kadar süren çok kısa, fakat çok canlı ve tesirli edebî hayâtı, yarattığı heyecan ve yaydığı düşünce bir Bengal'de değil, Hindistan'ın her yöresindeki halk kitleleri üzerinde yıllarca tâzeliğini yaşatıp süregelmış bir İlkbahar havası olmuştur.

Şiirleri kadar, gazete ve dergilerdeki makaleleri, eleştirileri de ona ün ve sevgi kazandırmış; sömürgecilere karşı ayaklanan yaygın halk kitlelerinin oluşmasında büyük rol oynamıştır.

Nazrûl İslâm'ın yazarı bulunduğu gazete ve dergilerden birkaçı şunlardır: *DHUMKETU* (KUYRULKU YILDIZ), *LANGAL*, *GANABANI*, *NABAYUG*, *JAGARAN*, *DİPTİ*, *ABHIJAN*, *JIBONER ALO* ve İngilizce olanlar: *Life and Light* ve *Radiance*.

Şâirin gazete yazarlığı da, bâzı kısa aralıklarla, 1922'den 1941'e kadar sürmüştür.

Şâirin eserleri, "olağan-üstü" sayılacak kadar çoktur. Hakkında değerli araştırmalar yapmış birçok yazarın deyimi ile, (*Bengal Edebiyâtı'nın Göklerinden Bir Kuyruklu-Yıldız Gibi Geçmiş GAZİ NAZRÛL İSLÂM*)'ın başlıca eserleri şunlardır:

Şiir

1. <i>Agni Vina</i> (Yanık Kaval)	Ekim 1922
2. <i>Dolon Chapa</i> (Sarı Çiçek)	1923
3. <i>Bisher Banshi</i> (Zehirli Kaval)	Temmuz 1924
4. <i>Bhangar Gaan</i> (Zulmün Şarkıları)	Ağustos 1924
5. <i>Chayanat</i>	1924
6. <i>Chittanama</i>	Haziran 1925
7. <i>Puber Haoa</i> (Doğu Yeli)	1925
8. <i>Samyabadi</i>	Aralık 1925

9. <i>Jhingey Phul</i> (Çocuk Şiirleri)	1926
10. <i>Sarbahara</i>	1926
11. <i>Fanimansha</i>	Temmuz 1926
12. <i>Sindhu Hindol</i> (Deniz-Dalga)	1927
13. <i>Žinjeer</i> (Zincir)	1928
14. <i>Bulbul</i> (Bülbül) (Ölen oğlu için şarkılar)	Eylül 1928
15. <i>Chokher Chatak</i>	Kasım 1929
16. <i>Chakrabak</i> (Kuğu) (Tatlı Sesli Şarkılar)	1929
17. <i>Sandhya</i> (Akşam Vakti)	1929
18. <i>Pralay Shikha</i> (Zulmün Alevi)	1930
19. <i>Chandra Bindu</i>	1930
20. <i>Nazrûl Geetika</i> (Nazrûl Şarkı-Demeti)	Temmuz 1930
21. <i>Sur-Sakî</i> (Şarkılar)	Temmuz 1932
22. <i>Žulfikar</i> (Hz. Ali'nin Kılıcı)	Ağustos 1932
23. <i>Bonogeeti</i> (Şarkılar)	Eylül 1932
24. <i>Gul-Bagicha</i> (Gül-Bahçesi)	Haziran 1933
25. <i>Geeti Shatadal</i> (Şarkılar)	Mayıs 1934
26. <i>Ganer Mala</i> (Şarkılar)	Eylül 1934
27. <i>Nirjihar</i> - Basılmış, fakat piyasaya çıkmamıştır.	1938
28. <i>Natun Chand</i> (Yeni Doğan Ay)	1945
29. <i>Maru Vaskar</i> (Çöl-Güneş)	1950
30. <i>Bülbül</i> (2. Bölüm)	1951
31. <i>Žülfikar</i> (2. bölüm) ... (Basılış târihi yok)	1951
32. <i>Shesh Saogat</i> (Son Armağan)	Mayıs 1958
33. <i>Žhar</i> (Fırtına)	Kasım 1960
34. <i>Ghum Jagano Pakhi</i>	1964
35. <i>Ranga Jaba</i>	Mayıs 1966
36. <i>Sanchita</i>	1968
37. <i>Nazrûl rachanabali</i> (1. Cild) Abdul Kadir tarafından top- landı, Bangla Unnayan Board tarafından basıldı	Mayıs 1966
38. " " (2. Cild) " "	Aralık 1967
39. " " (3. Cild) " "	Şubat 1970
40. " " (4. Cild) Bangladeş Akademisi "	Mayıs 1977
41. <i>Nazrûl Rachanabali</i> (1. Cild) Hazırlayan: A. Kadir	1961
42. " " (2-7. Cild) Hazırlayan: Abdul Aziz-Al- Aman	1970-79
43. <i>Nazrûl İslâm: İslâmî Gaan</i> (İslâmî Şarkılar) Bangladeş İsl- lam Vakfı Yayını	1980

44. <i>Nazrûl İslâm: İslâmî Kabita</i> (İslâmî Şiirler) Bangladeş İslâm Vakfı Yayını	1982
45. <i>Nazrûl Geeti</i> (5. Cild) Nazrûl Akademisi Yayını	1971-73
46. <i>Nazrûl Geeti (Akhanda)</i>	Eylül 1978
47. <i>Sunirbachita Nazrûl Geeti</i>	Kasım 1972
48. <i>Sunirbachita Nazrûl Geeti Guchchha</i>	Mayıs 1973
49. <i>Sunirbachita Nazrûl Geeti Malancha</i>	Kasım 1975
50. <i>Sanchayan</i>	

Dram Eserleri

1. <i>Jhilimili</i>	Kasım 1930
2. <i>Aleya</i>	Aralık 1931
3. <i>Madhumala</i>	Kasım 1937
4. <i>Debistuly</i>	1967

Plâk için Temsiller

1. <i>Bidyapati</i>	
2. <i>Biyebari</i>	
3. <i>Srimanta</i>	
4. <i>Eid-ul Fitr</i> (İd-ul-Fitr-Ramazân Bayramı)	
5. <i>Priti Upahar</i>	
6. <i>Baner Bedey</i>	

Şiir Tercemeleri

1. <i>Rubâiyât-ı Hâfız</i>	Haziran 1930
2. <i>Kabya Ampara</i> (Kur'ân-ı Kerim'den)	Kasım 1933
3. <i>Rubâiyât-ı Ömer Hayyâm</i>	Aralık 1959

Çocuklar İçin Piyesler

1. <i>Sat Bhai Champa</i>	1938
2. <i>Putuler Biye</i>	1938
3. <i>Piley Patka</i>	1963

Hikâyeler

1. <i>Bandhan Hara</i>	Temmuz 1927
2. <i>Mrityu Kshudha</i> (Ölümün Açlığı)	Mayıs 1930
3. <i>Kuhelika</i>	1931

Kısa Hikâyeler

1. <i>Byether Daan</i> (Üzüntünün Armağanı)	Şubat 1922
2. <i>Rikter Bedan</i> (Garibin Üzüntüsü)	Ekim 1931
3. <i>Shiuli Mala</i>	Ekim 1931

Makaleler-Edebî Denemeler

1. <i>Jugo-Bani</i> (Çağın Mesajı)	Ekim 1922
2. <i>Durdiner Jatri</i> (Garib Yolcu)	1922
3. <i>Rudra Mongol</i>	1922-1923
4. <i>Nazrûl Patrabalı</i>	1970

Savunma

1. <i>Rajbandir Jabanbandi</i> (Mahkûmun Savunması)	1922

Eserleri Üzerinde İncelemeler:

Bu Türk ve Atatürk tutkunu değerli, verimli Müslüman şâirin 77 eserinin adlarını açıkladıktan sonra, eserleri üzerinde kısaca bilgi vermeği yararlı ve zorunlu bulmaktayız.

Nazrûl İslâm, kendilerine “medenî” diyen Avrupa’nın sömürücüleri, Hindistan’daki insanların hak ve hukuklarını çaldıkları; maddî-mânevî varlıklarını yok ettikleri bir dönemde meydana çıkmıştır.

Asya’nın göklerini Avrupa’nın kara bulutları kapladığı o karanlık günlerde, Bengal semâsını bu Kuyruklu yıldız ısıtmıştır. Bu yüzdendir ki, Nazrûl İslâm üzerinde inceleme yapan araştırmacılar O’nun için “Zamanının Şâiri” demektedirler.

Nazrûl İslâm’ın edebiyattaki yeri kadar, sömürgeciliğe karşı verilen özgürlük savaşındaki değerini de noksansız belirtebilmek için Bengal’in o târihlerdeki sosyal durumunu ve özellikle Müslümanların içinde buldukları şartları bilmek gerektir. Ali Asgar Khan bu konuda özetle şunları yazmaktadır: “*Nazrûl İslâm ortaya çıktığı zaman, bütün ülke ezici bir İngiliz idâresi altında idi. Esâret belâsı, ekonomik-sosyal ve entellektüel birçok musibetlerin ortaya çıkmasına sebep olmuştu. Siyâsî hayattaki yozlaşma, halktaki düşünme insiyatifini ve hürriyetini de alıp götürmüştü.*”

“...Şâirin edebî hayatı, iki Dünyâ Harbi’ni içine alan 1914-1918 ve 1939-1945 yıllarına rastlamaktadır. Şâirâne hayatının yakın bir kısmında şâir, en azından edebî bir

fırtınadır. Edebî hayatının ilk zamanlarında Mustafa Kemâl'in izindeydi. Şâire göre, memleketin muhtâriyete ulaşabilmesi için en iyisi, Mustafa Kemâl'in disiplintli, fakat mücâdeleci yoluydu. Mustafa Kemâl için yazmış olduğu bir fıkrasında ondan şöyle bahsediyordu: Müslüman Mustafa Kemâl, Halfeliğin ve ülkenin tekrar düzeltilmesi için tek çârenin kuvvet olduğunu anlamıştı... Savaş çağrısından başka hiçbir şey İslâmiyete yardım edemeyecektir... Silâh, İslâmın vasfıdır''⁸.

Gazi Nazrûl İslâm, Karaçi'de edebî hayâta atılıp hızla parlamaya başladığı sırada, Nobel Edebiyat Ödülü'nü tâ 1913'de kazanmış olan Bengal'in büyük şâiri Rabindranath Tagore'un ünü, bütün dünyâyı çoktan kaplamış bulunuyordu.

Birçok araştırmacılar, doğum yılları arasında epeyce büyük aralıklar bulunan Rabindranath Tagore (1861-1941), Allâme Muhammed İkbâl (1873 veyâ 1876-1938) ve Seyyid Abu Muhammed İsmail Hüseyin Şirâzî (1880-17 Temmuz 1931) ile Gazi Nazrûl İslâm (1899-1976)'in eser ve şahsiyetlerini karşılaştırmaktadırlar.

20 yaşında genç bir şâir bulunduğum yıllarda, şahsen tanımak, hasta yatağında başucunda bulunup ona hizmet etmek mutluluğuna erdiğim büyük İstiklâl Şâirimiz Mehmed Âkif Ersoy'dan İkbâl ve Tagore hakkında çok takdir edici sözler duymuştum.

22 yaşında genç bir şâir ve yazar iken, hayâtı ve eserleri üzerindeki ilk denememi yayınladığım büyük Hind şâiri Rabindranath Tagore'la⁹ ilk mektuplaşmam 1938 yılındadır. Benim Tagore'a yazdığım ve hakkındaki kitabımla kendisine gönderdiğim ilk mektubumun târihi 5 Ağustos 1938; Tagore'dan imzalı bir fotoğrafı ile birlikte aldığım ilk karşılık mektubun târihi ise 2 Eylül 1938'dir¹⁰.

Tagore, ferdleri arasında pekçok ünlü san'at adamları yetişmiş kültürlü, çok varlıklı bir Hindû âilenin evlâdı olarak dünyâya gelmiş; çok uygun bir yörede büyümüş, yetişmiş, gelişmiş ve yurd dışında Londra'da her türlü imkânlara sâhip olarak eğitimini tamamlamış aristokrat bir san'at dehâsıdır.

Nazrûl İslâm ise, fakir bir Müslüman âilenin evlâdı olarak doğmuş; küçük yaşta yetim kalmış, ana-baba otoritesinden yoksun, âsî yaradılışlı bir

⁸ Dr. M. Ali Asgar Khan: a.g.m., ss. 630-631.

⁹ M. Atsızayoldaş (Fethî Tevetoğlu): Tagore, Hayâtı ve Eserleri, Acun Basimevi-İstanbul, 1 Ocak 1938.

¹⁰ Kopuz, 15 Haziran 1939, Sayı: 3; Ayrıca bk. Fethî Tevetoğlu: Tagore Külliyyâtı I, 2. Basılış, İkbâl Kitabevi, İstanbul, 5 Kasım 1939; Dr. Fethî Tevetoğlu: Hindistan'ın Değerli Evlâdı Rabindranath Tagore, Hayat Târih Mecmuası, 1 Ekim 1971, Sayı: 9 (81), ss. 8-10.

çocuktur. Her türlü eğitim imkânlarından yoksun bir çevrede ağır geçim zorlukları içinde kendisini yetiştirmiş üstün yetenekli bir Halk Şâiri ve san'atçısıdır. Arapça, Farsça, Urduca ve İngilizceyi kendi çabasıyla öğrenmiştir. Yurt dışında eğitim görmemiş; yurt içinde de düzenli ve yeterli bir tahsil yapamamıştır. Bir halk çocuğu olarak halkın içinde yetişen Nazrûl İslâm'ın, Halk San'atçısı, "İhtilâl Şâiri" olarak kısa zamanda bütün Hindistan'da büyük ün ve sevgi kazanması, O'nun sömürgeci İngilizlere karşı kalemi ve eserleriyle açtığı cesurca, korkusuz mücâdelenin sonucudur.

İngilizlere hiçbir zaman yanaşmamış, yaltaklanmamış, boyun eğmemiştir. Aksine, karşı çıkmış, kafa tutmuş ve onlara saldırmıştır. İyi bir Müslüman ve pervâsız, korkusuz bir hürriyet ve istiklâl mücâdelecisi bulunuşu, O'na diğer san'atçıların ve sömürgecilige karşı gelenlerin hiçbirine nasib olmamış bir sevgi ve saygı kazandırmıştır.

Nazrûl İslâm, sömürgecilere karşı halkını, Müslüman kardeşlerini uyarmak ve ayaklandırmak yolunda örnek verdiği kahramanlarını hep İslâm târihinden, İslâm âleminde ve özellikle Hıristiyanlara karşı yüzyıllar boyu İslâmın koruyucusu, savunucusu olmuş Türklerden seçmiştir.

Peygamber Efendimiz Hazret-i Muhammed (S.A.) başda, Hazret-i Ömer, Hazret-i Ali, Hâlid İbn-i Velîd gibi dinimizin ulu kahramanları ile Kur'an-ı Kerîm, Kerbelâ, Kurban, Muharrem, İyd-i Mübârek gibi dinî konular ve Enver Paşa, Kemâl Paşa, Zılgul Paşa, Abdul Kerim, Amanullah Han, Rıza Şah ve İbn-i Sa'ûd (Abdulaziz) gibi İslâm dünyasının ünlü askerî ve siyâsî şahsiyetleri, Nazrûl İslâm'ın şiirlerinde işlenmişler, konu edinmişlerdir.

Bu şiirler içinde en ünlüsü, Tagore, Gandhi, Nehrû, Naidu ve İktal başda, bütün Hindistan'daki mücâdelecilerde te'sir bırakanı, örnek olanı, o yıllarda başda İngilizlerin ve Fransızların bulunduğu Avrupalı sömürgecilere karşı büyük askerî başarılarıyla Anafartalar'da ve Anadolu'da destanlaşan (*KEMÂL PAŞA*) üzerine olanıdır.

(*MUSTAFA KEMÂL PAŞA*)'yı (*SEMBOL KAHRAMAN*) diye Hind özgürlük mücâdelecilerine ilk tanıtan ve sevdiren şâir, bizzat Cevâhir-i lâl Nehrû'dan öğrendiğim bilgiye göre Nazrûl İslâm olmuştur. Bu yüzdendir ki, Millî Mücâdele yıllarında Mustafa Kemâl Paşa'nın şahsında Türkleri destekleyen Tagore, Gandhi, Nehrû, İktal, Cinnah ve ünlü kadın şâir Sarojini Naidu, Nazrûl İslâm'a şükran duymuşlardır.

Nitekim, 14 Kasım 1963 Perşembe sabahı kendisiyle tanışmak mutluluğuna eriştiğim Hindistan Başbakanı Nehrû, bana, kendilerine (*SEMBOL KAHRAMAN*) seçtikleri Kemâl Paşa'yı, yazdığı en güzel şiir ve

yazılarıyla tanıtan ve sevdiren Nazrûl İslâm hastalanınca, tedâvisi için her çabayı harcadığını ve O'nu Londra'ya-Viyana'ya gönderdiğini anlatmıştır. Şâirin iyileşmeyeceği anlaşılınca da, O'nu nasıl bir dikkat ve titizlikle baktırmakda olduğunu ve bütün bu ilgiyi bilhassa Atatürk'e olan sevgisinden ve Nazrûl İslâm'ın kendilerinde Kemâl Paşa hayranlığını yarattığından ötürü gösterdiğini belirtmişti¹¹.

Bu arada, dört gün önce, 10 Kasım'da Atatürk'ün 25. Ölüm yıldönümünde yaptığı radyo konuşmasını teyipten birlikde dinlemiştik. Konuşması aynen şöyleydi:

“Kemâl Atatürk, veyâ bizim O'nu o zamanlar tanıdığımız adıyla Kemâl Paşa, gençlik günlerimizde, benim sembol kahramanımdı. Biz o târihlerde kendi bağımsızlık hareketimizle son derece meşguldük. Ve ben, diğer birçok kimselerle birlikte hâpishâne hayâtıma başlamıştım. Kemâl Paşa'nın Türkiye'yi yabancı hâkimiyeti ve nüfuzundan kurtarmak yolundaki faâliyetleri ve mücâdelesine dâir haberleri hâpishânedeki dahi büyük bir ilgi ve heyecanla tâkib etmekte idik.

Anadolu'da Yunanlılar'a karşı kazanılan büyük zaferin haberi hâpishânedeki bize geldiği zaman, bundan ne büyük bir memnunluk duyduğumuzu ve bunu hâpishânedeki dahi nasıl kulladığımızı, çok iyi hatırlıyorum.

Uzun yıllar sonra, zannederseniz 1938 yılında, O'nu ziyâret etmek istedim. O târihte Avrupa'da idim ve Türkiye yoluyla dönmeye niyetleniyordum. Ne yazık ki, sonunda kendisinin ebediyete intikaline sebep olan bir hastalıktan dolayı çok muztarıbdı; bu yüzden O'nu ziyâret fikrimden vazgeçtim; fakat bu büyük adamı ziyâret etmek ve O'na saygılarımı ve takdir hislerimi sunmak fırsatına sâhip olamadığımdan ötürü dâima üzüntü duydum. O, Doğu'da modern çağın yapımcılarından biridir. O'nun en büyük hayranları arasında bulunmakta devam ediyorum.”

Kuşkusuz bu samimî ifâdelerde, Nehrû'nun bizzat belirttiği gibi, şâir Nazrûl İslâm'ın te'siri ve payı vardı.

Yine İngilizlere karşı Hind ayaklanmasının sabırlı, barışçı büyük direnişçisi ve milyonların aziz (Mahatma)'i Gandhi, genç Müslüman şâir ve ihtilâlcî Nazrûl İslâm'ın Türkler ve Mustafa Kemâl Paşa hakkındaki görüş ve telkinlerini kendi politikasına temel edinmiştir.

Müslüman-Hindû farkı gözetilmeden Hindistan'da başlatılan Türk Millî Mücâdelesini Destekleme Kampanyası'na paralel olarak Gandhi'nin Yunanlıları İzmir'e saldırtan İngilizlere karşı açtığı protesto faâliyeti, aynen Nazrûl İslâm'ın görüş ve politikasından kaynaklanıyordu.

¹¹ Bk. Dipnot 1 ve 2.

16 Mart 1921'de Gandhi, *The Daily Herald* gazetesine, Sevr paçavrasını şiddetle kınayan şu demeci vermişti:

“İslâm'ın i'tibârı, İzmir ve Trakya'nın Türklere bırakılmasını ve İstanbul'un İ'tilâf Devletleri'nce boşaltılmasını gerektirmektedir. Fakat İslâmın varlığı, İngiliz ve Fransızlarca kurulmuş bütün manda yönetimlerinin kaldırılmasını zorunlu kullmaktadır. İslâmın kutsal yerleri üzerine dolaylı veyâ dolaysız hiçbir te'sir Hind Müslümanlarının hoş görülmecektir.”

Gandhi, bununla da yetinmeyerek, kendi gazetesi *Young India*'da cesaretle yayınladığı (*Türk Meselesi*) başlıklı makalesinde İngiltere'yi Türk düşmanlığı tutumundan ötürü sert bir dille açıkça kınamış; bütün Hindlileri, Türkiye'yi İngiltere'nin düzenlediği felâketten kurtarmaya çağırmıştır:

“Biz gerçekten Müslüman kardeşlerimizle birlik olduğumuz kanısındaysak, Türk Milliyetçiliği'ni yıkmak için Avrupa'da sürdürülen harekete karşı onların duygularına sevgi duymalıyız. Yazıklar olsun ki, bu harekete gizli veyâ açık olarak İngiliz Hükûmeti önderlik etmektedir. Hindûlar, Pan-İslâmizm'den korkmamalıdır. Bu, Hindistan'a karşı veyâ Hindûlara karşı olmak demek değildir. Müslümanlar, her Müslüman devlete yakınlık duymalı ve hattâ bu devletler haksız bir davranışa uğruyorlarsa, onlara yardım etmeli, onları desteklemelidirler. Hindûlar, Müslümanların gerçek dostlarıysalar, onların duygularını paylaşmadan edemezler. Bu sebeple Müslüman kardeşlerimizle, Avrupa'daki Türk İmparatorluğu'nun yok edilmekten kurtarılması yolundaki çabalarda, işbirliği yapmalıyız. Böyle olduğu takdirde Hindûlar, Ankara'daki Türk Hükûmeti'ne karşı, İngiliz Hükûmeti'nin açıkça Yunanlılarla birleşebileceğini gösteren en ufak bir belirti görürler de, Müslümanlar alarına geçerlerse, onları kınamamalıdır. İngiltere böyle bir çılgınlık yaparsa, Hindistan'ın Türkiye üzerinde böyle bir tasarıyı desteklemesine imkân yoktur. Bu, İslâm Dünyası ile bir savaşa yol açar.”

“Hiçbir kuşkuya yer vermeyecek biçimde İngiltere'nin Türkiye'yi yok etmeye uğraştığı meydana çıkarsa, Hindistan'ın tek alternatifî bağımsızlıktır. Hindûların görevi de daha az açık değildir. TÜRKİYE'Yİ YOK OLMAKTAN KURTARMAK İÇİN ELİMİZDEN GELENİ YAPMALIYIZ.”

Türk-Yunan Savaşı'ndaki İngiliz tutumu üzerine Gandhi'nin, İngiliz Hükûmeti'yle asker-sivil her Hindlinin ilgisini kesmesi yolundaki atılımları ve 14 Ekim 1921 Salı günü, ülkenin 50 kadar Müslüman-Hindû en güçlü önderlerinin imzalarıyla bu konuda yayınladığı bildiri, İngilizleri çok sarsmış; Türk cephesine Hindli hürriyetseverlerin yaptığı maddî yardımın yüz misli bir mânevî destek olmuştu. Altındaki, Mahatma K. Gandhi ile başlayan imzaların hepsi, Müslüman Türk'den yana olan Nazrûl İslâm'ın

hayranlarından ve izinde yürüyenlerden oluşan bu târihî belge aynen şöyledir:

“15 Eylül 1921’deki Bombay Hükûmeti bildirisinde açıklanan sebeplerle Ali Kardeşler (Mevlânâ Muhammed ve Şevket Ali) veyâ benzerlerinin davranışları karşısında biz, aşağıda imzâsı bulunanlar, kişisel yetkilerimiz ölçüsünde şunu belirtmek ve açıklamak isteriz: Askerî veyâ sivil hükûmet görevlerinde bulunan veyâ yeniden hizmete giren bütün Hindli yurddaşlar, yukarıda belirttiğimiz konudaki düşüncelerini hiçbir kısıntı ve sınırlamaya bağlı olmaksızın açıklayabilmek vazgeçilmez hakkına sahiptirler. Bizim düşüncemize göre, herhangi bir Hindli için Hindistan’ın ekonomik ve politik çözümlüğünü hazırlayan, ordusunu ve polisini millî duygularımızı sindirmek ve baskı altında tutmak için kullanan, görevlendiren ve askerlerimizi, Hindistan’a hiçbir zararları dokunmamış olan Arapların, Mısırlıların, Türklerin ve benzeri milletlerin istiklâllerini ellerinden almak için kullanan böyle bir hükûmete sivil ve hele asker olarak hizmet etmek, millî şeref ve vakarımıza aykırıdır. Yine inancımız şudur ki, bu hükûmetle her türlü ilişkiyi kesmek ve kendilerine başka geçim yolu bulmak, sivil-asker her Hindlinin görevidir.”

Gandhi, tutuklanmasından sonra da, Müslümanlar başta bütün Hind halkına, Mustafa Kemâl Paşa önderliğindeki Türk Dâvâsı yolunda yaptığı seslenişi korkmadan, çekinmeden sürdürmüştür:

“Siz hiçbir hatâyı veyâ yanlış idâreyi düzeltmek için mücâdele etmiyorsunuz. Siz, Avrupa’da centilmenliği temsil ettiği için Türkleri destekliyorsunuz ve Avrupalılar, özellikle İngiltere, onlara karşı öbür insanlardan daha kötü oldukları için değil, fakat Müslüman oldukları, sömürgeciliğin modern yollarına uymadıkları, zayıf insanların ve ülkelerinin sömürülmesine göz yummadıkları için ön-yargılı olduklarından ötürü onlara karşı çıkıyorsunuz. Siz, Türkler için mücâdele ederken, kendi imanınızın saflığını ve vakarını yüceltmek için de mücâdele ediyorsunuz.”

Kendi halkının güçsüzlüğünü bilen Gandhi: “Biz şiddet yolunu, hattâ Gazi Mustafa Kemâl Paşa’nın yolunu bile izleyemeyiz. Çünkü biz hiçbir zaman bir imparatorluğu fizik kuvveti yoluyla yönetebilecek güçte değiliz. Hindistan barışın âşığıdır ve barış yolunu binlerce yıldır izlemiştir” dedikten sonra, Türkler ve onların kılıç gücüyle sömürgecileri mağlup eden önderleri Kemâl Paşa hakkında şu değerlendirmeyi yapmıştır:

“Şu anda dünyâda hiçbir devlet veyâ ülke, fizik gücü bakımından Hindistan’dan daha zayıf değildir. Küçük Afganistan bile onu yutabilir. Öte yandan Mustafa Kemâl Paşa, kılıcıyla galip gelmiştir. Çünkü Türklerin her hücresi cengâverlikle yoğurulmuştur. Türkler, yüzyıllardır iyi savaştı olmakla tanınmışlardır”¹².

¹² R. K. Sinha: Mustafa Kemâl ve Mahatma Gandhi, Milliyet Yayınları, İstanbul, 1972, s.

Yalnız Nehrû ve Gandhi'de değil, Nazrûl İslâm'ın tanıttığı ve sevdiği Mustafa Kemâl'i takdir edip izleyen birçok Hindistanlı milliyetçide Nazrûl'dan kazanılmış izlenimler âşikârdı. Bunlardan bir tipik örnek, Nazrûl İslâm'ın izinde yürüyenlerden, Mustafa Kemâl Paşa'yı örnek edinen ünlü milliyetçi ve ihtilâlcî önder, Hindistan için Atatürk Türkiyesi'ni model düşünen Subbaş Çandra Bose (1897-1945)'dir.

Bunlardan diğer bir ünlüsü de, 13 Kasım 1963 Çarşamba günü beni makamına dâvet eden Kalkûta Vâlisi Bayan Padmaja Naidu'nun annesi ünlü kadın şâir Sarojini Naidu'dur. Kızının bana anlattıklarına göre Sarojini, Ankara'ya Yardım Kampanyası'nı yürüten kadınların bayraktarı olmuş; 21 Ağustos 1922 Pazartesi günü Bombay'da Muzafferâbâd Salonu'nda düzenlenen toplantıda, kendisi Hindû olduğu hâlde, Müslüman ve Türkiyeli Atiye Fevzi Begüm ile birlikte ateşli konuşmalar yapmıştır¹³. Nazrûl İslâm'ı takdir edip izleyen Sarojini de, hapsilere girmek bahâsına, Mustafa Kemâl'in önderlik ettiği Millî Mücâdele Hareketi'ni desteklemiştir.

Son olarak da, Nazrûl İslâm'ı seven ve takdir eden, Kemâl Paşa'ya bakış açısından onun paralelinde bulunan, Bengal'in yetiştirdiği en büyük Hind san'atçısı Rabindranath Tagore'un değerlendirmesini sunmak istiyoruz:

*"...Kemâl, gelip-geçmişinin şanlı hâtıralarını yeniden yaşatırcasına, önümüze yeni bir Asya Modeli koyuncaya kadar, Türkiye'ye Avrupa'nın Hasta Adam'ı denirdi. Fakat, Kemâl'in gerçekleştirdiği bu yeni Asya Modeli, ülkeleri için yeni bir hayat ümidi olmuştur. Bu bakımdan, Kemâl'in getirdiği rûh, en yüksek saygıya ve takdire lâyiktir"*¹⁴.

Nazrûl İslâm'ın Hindistan'ın İngiliz sömürgeciliğinden kurtulmasında ve bugünkü Hindistan, Pakistan ve Bangladeş devletlerinin kuruluşlarında emekleri geçen liderler, mücâdeleciler üzerindeki tesiri çok büyük ve yaygındır.

(*YANIK KAVAL*) veyâ (*ATEŞTEN FLÛT*) adını taşıyan ve kendisine en çok ün kazandıran eseri, 1970'de Kalkûta'da 21. baskısı yapılan, Türkler'le ilgili şiirlerinin toplandığı şiir mecmuasıdır. İçinde 12 şiir bulunan bu kitabdaki parçalar sıra ile şunlardır:

¹³ Souvenir d'Anatolie (Anadolu Hediyesi), Ankara 1922, No. 5.

¹⁴ S.A. Haqqi: Türkiye, Atatürk and India, Ankara 1985, s. 8.

1. *Feveran*; 2. *İsyancı*; 3. *Ateşten Gömlekli Ana*; 4. *Haberci*; 5. *Kuyruklu Yıldız*; 6. *Kemâl Paşa*; 7. *Enver Paşa*; 8. *Savaş Türküsü*; 9. *Şat-tül Arab*; 10. *Sırat Köprüsü'nden Geçiş*; 11. *Kurban*; 12. *Muharrem*.

Kuşkusuz, bütün özelliği ve güzelliği şâirin kendi anadili Bengalcada olan Nazrûl İslâm'ın şiirleri başka bir yabancı dile çevrilemez. Çevrilirse, bütün yerli özelliğini, güzelliğini yitirir, bozulur ve mahvolur. Mizanur Rahman, Kabir Chowdhury ve Syed Mujibul Huq gibi, Gazi Nazrûl İslâm'ın şiirlerini İngilizceye çevirenler, hep aynı zorluğu belirtmektedirler.

Biz burada, Nazrûl İslâm'ın (*Kemâl Paşa*) ve (*Savaş Türküsü*) adlı en ünlü ve Türklerle ilgili iki şiirinin kelime-kelime İngilizceden tercemesini aktarmakla yetineceğiz. Eğer şiirlerin asıllarında nelerden, nasıl bahsedildiğini olsun ortaya koyabilirsek, yine de bir küçük hizmet gördüğümüze sevineceğiz.

KEMÂL PAŞA

Kemâl Paşa, ilk defa 1921'de VİDROHI ile yayınlandı. Bu, daha sonra Kemâl Atatürk adını alan Mustafa Kemâl'in komutasında, Yunanlılara karşı kazandıkları parlak zaferden sonra kamplarına dönen Türk Kuvvetleri'nin zafer sahnelerini dramatize etmektedir. Bu zafer, I. Dünyâ Harbi'nden sonra Türkiye'yi parçalanmaktan kurtarmış savaşın destanıdır. Kemâl, Başkomutan olarak, çevresi kırılmış kılıçlara çekilmiş bayraklarla donatılmış uydurma bir ağaç tribün üzerinde oturmaktadır. Eser, manzûm bir şekilde kaleme alınmış olup Binbaşı (Havildar) komutasında geçmekte olan kahraman erlerin duygularını dile getirmektedir. Erler, marş söyleyerek yürümektedirler. Tercüme edildiğinde marşın nakarâtı şu mânâyı vermektedir:

“Kardeş Kemâl! Ümidini yitirmiş anavatanımızın sevgilisi, coşku dolu bir hâlde sefere çıkmıştır. Bundan ötürü de düşman karargâhında kendi kendini korumakta ızdırap çekmektedir. Kardeş Kemâl, sen mucizeler yarattın! Evet kardeş Kemâl, sen gerçekten mucizeler yarattın!”

Eser, Binbaşı'nın hızlı bir komutu ile başlamakta: Sol-Sağ-Sol, Sol-Sağ-Sol! Ve erler de nakarâtı şu şekilde söylemektedirler:

Âferin, Kardeş! Âferin, âferin sizlerin keskin kılıcınıza! Tek bir taramada, siz tüm düşmanı ölüm toprağına gönderdiniz! Söyle bize kardeş, gerçeği söyle! Türkün keskin kılıcından dünyâda korkmayan var mı? Sol-Sağ-Sol! İyi becerdiniz, kardeş, mükemmel becerdiniz!

Korkak düşman tamamıyla yenik. Âferin kardeş, âferin! Hurrâ!

Çapulcu neslini kontrol altına almak için senin gibi atak, yürekli, yiğit Kemâl'e ihtiyaç vardı. Sen mucizeler yarattın, Kemâl, gerçekten mucizeler yarattın!

Binbaşı: Âferin, Hindli asker! Sol-Sağ!

Tepeden tırnağa kana bulanmış vücudlarımızla, savaşmaktan korkanların barış mesajına nasıl inanır, onlara nasıl kulak verebiliriz? Kan ile kızışmış yeşil kabızlı keskin kılıçlarımız düşmanın kalbini parçalamaya hazırdır! Biz, sizlerden iyice intikamımızı aldık.

O, kıskanç düşman sürüleri! Âferin! Hind askerleri! Âferin! Onları böyle ayaklarınızın altına alarak var kuvvetinizle çiğnemelisiniz! Şimdi, gökyüzünün ötesinde batmakta olan güneşin o koyu kırmızı ışın demetlerine bir göz atınız!

Bravo! Hind askerleri! Bravo! Sol-Sağ-Sol!

Bu kıskanç yaratıklar gerçekten askerlerin şerefli adlarını suda boğdular; böylece onlar ölüp gittiler, bizler ise mücadele için hiç de fena durumda sayılmayız. Onlar hırsızlardan farksız idiler, çünkü başkalarına âit toprakları yağma etmeye gelmişlerdi. Bu şekilde, darbe üzerine darbe yediler ve bu darbeler de müstahak idiler. Ne dersiniz, kardeşler? Hurra! Hurra! Böyle şeytanca hareket eden bir çeteyi ezmek için, KEMÂL gibi birine ihtiyaç vardı. KEMÂL! Sen hârikalar yarattın! Hurra! Gerçek hârikalar yarattın!

Binbaşı: Sağa çark, Sol-Sağ! Erler sağa çark ettiler.

Bir an için, hür bir halka boyun eğdirmekle, hür bir toprağı zaptetmekle ve bütün bir ülkeyi tepelemekle kuvvet gösterisinde bulundular. Fakat sonunda ellerimiz arasında Türk Oyunu (Dansı) oynamak zorunda kaldılar. Hurra! Hurra! Şanssızların bahtları gerçekten kara idi! İşte bu bakımdan Allah onları bizimle pençeleşmek zorluğuna düşürdü, bu çılgın topluluğu, evet bu deliler çetesini! Hurra! Hurra! Büyük Allah da onların kaba kafalarından nefret etmektedir. Yaygara! Yaygara! İşte onların değeri! Onların, ahır kapılarında pinekleyen cüce kuşlar kadar, virâne baykuşları kadar bile kuvvetleri yoktur. Buna rağmen Türk atını cüretle karşılamak düşüncesizliğini göstermektedir! Kahkahalar soluğumu kesmekte! Ha, Ha, Ha!..

Binbaşı: Âferin Hindli askerler! Âferin! Sol-Sağ-Sol! Âferin askerler! Tekrar marş söyleyin!

Kardeş Kemâl, ümidini yitirmiş anavatanımızın sevgilisi, coşku dolu bir şekilde sefere çıkmıştır. Bundan ötürü de düşman, kendi kampında, kendi kendini korumakta ızdırap çekmektedir. Kardeş Kemâl! Sen gerçekten hârikalar yarattın!

Binbaşı: Sola çark! İleri! Sol-Sağ-Sol! Şimdi, erlerin gözlerini kamaştırın renklerin hârika gösterisi.

Nereye bakıyorsunuz, dostlar? Biraz dalgın, fakat dikkat kesilen gözlerle? Evet, bu Havva, gerçekten bir askerin gelinine benziyor. Kahraman bir şehidin küçük gelini; kan kırmızı bir fistan giymiş olarak, yeni dikilmiş, fakat kocasının kanı ile kırmızıya boyanmış fistan! Hattâ, genç askerlerin parça parça kesilmiş kalplerinin kanlarıyla

boyalı! Bunu düşünmüş olmak bile tüyler ürperticidir! Fakat duâ ediniz! Gökyüzünün kapısına bu yürek parçalarını asan hangi kasaptır? Eğer onu bulursak, hemen bir süngü darbesiyle kafasını koparacağız. Böyle ümitsiz bir öfke ânında bundan başka bir şey düşünmek mümkün mü?

Binbaşı: Âferin, Hindli askerler! Sol-Sağ-Sol! Erler bir dağın yamacından aşağı inmeye başladılar. Sırtlarında ve kucaklarında ölü ve yaralı arkadaşlarını taşıyorlardı.

Vah bizim şefkatli kardeşlerimiz! Sizin vücutlarınızı bu şekilde kurşunlarla delik deşik eden bu acımasız kasaplar kimlerdir? Vah bizim şefkatli kardeşlerimiz?

Karşıdaki vâdiyi gören Binbaşı, şu komutu verir: Sola dön! Erler sola dönerler. Binbaşı: İleri! Sol-Sağ-Sol!

Gökyüzünün ötesi, savaşın kanları ile parlak bir kızıla boyanmış! Borazanlar yüksek sesle ve derinden çalsın! Burası Kerbelâ Meydanı olsa da aldırma! Burası Kerbelâ Meydanı olsa da biz gerçeğin türküsünü söyleriz! Hurra! Hurra!..

Önümüzdeki dağ geçidi, bulunduğumuz yerden çok uzak olmamasına rağmen, sanki kaybolmuş gibi idi. Binbaşı, yolun izini bulmak maksadı ile ileriye doğru yürüdü ve erlerine şu emri verdi: Saati tespit edin!

Bunun üzerine askerler zemini (toprağı) çiğnemeye başladılar. Davullar vurdu! Sol-Sağ-Sol! Rap, rap, rap!..

Gökyüzünde iki renkli, iki büyük küre görülmektedir. Bunlardan biri koyu mavi-siyah renkte; diğeri ise koyu kırmızı renktedir. Mavi-siyah renkli küre, hiçbir iyi şey düşünemiyen düşmanı temsil etmekte olup, damarlarından aynı renkte mavi-siyah renkte kan akmaktadır. Bunlar, azgın canavarlar sürüsüdür; kötü niyetli ve kötü maksatlı şeytanlardır. Azgın, haysiyet düşmanı canavarlar çetesidir. Askerî üniformayı rezil bir duruma düşüren onlardır. Dolayısı ile, yüzleri kara, damarlarındaki kan mavidir. Onlar bir canavarlar çetesidir, evet bir canavarlar çetesi!..

Binbaşı, yolun izini buldu, erlere "İLERİ" komutunu verdi. Sola çark! Erler bu kumanda üzerine ilerlemeye devam ettiler: Sol-Sağ-Sol!..

Gerçekten askerler şimdi şehiddirler! Onlar, sizler gibi arkalarına dönmediler. Şimdi şehid oldular. Sizin sırtlarınız ise dayaktan bükülmüş durumdadır! Öyle değil mi? Sırtlarınız mızrak yiyerek delinmiş durumdadır. Siz bu denli kahramansınız! Hayatta ölü gibi, fakat savaşmaya gelmiş. Cehennem olun!.. Oh, evet! Siz kahramanların kanını acaba gördünüz mü? Bu kanın ne kadar kırmızı ve sıcak olduğunu görünüz, duyunuz!..

Bunları söylerken, askerler kasatura ile bileklerini çizerek kanlarını gösterdiler.

Cehennem olun, siz ölüler!.. Buna rağmen onlar Kral olmayı sayıklamaktadırlar. Cehennem olun!.. Dolayısıyla Anavatan'ın kuvvetli ve metin evlâdı kardeş Kemâl'den hakettiğiniz cezaya çarptırıldınız.

Binbaşı: Âferin, Hindli askerler, âferin!..

Böyledir işte, böyledir! Hür isek yaşarız, değülsek, ölür gideriz.

Bâzi kimseler koşarak bu sahneyi yaşlı gözlerle görmeye geldiler. Onların bu hâli, erleri daha da heyecanlandırdı. Şöyle seslendiler: Becerdik kardeşler, becerdik!.. Düşman bozguna uğradı, kalesi zaptedildi! Kayıplarımıza aldirmayalım. Giden gitti, ama kaleyi zaptettik ya! Hurra, Hurra!..

Binbaşı: Âferin, Hindli askerler! Sol-Sağ!..

Düzenli adımlarla çabuk hareket edelim, eğilerek ve ellerimizi sallayarak! DADRA havasına uyarak ilerleyelim! Deniz dalgaları gibi ve adımlarımızı bir, iki, üç temposu ile atarak yürüyelim.

Şimdi ülkemiz bağımsız bir ülkedir. Şimdi hür olduğumuz sürece, Cennetin hasretini bile çekmemeliyiz; evet, Cennetin hasretini bile!..

Binbaşı: Âferin, Hindli askerler, nakaratı tekrarlayınız! Askerler buna uyarlar. Birlik, şimdi bir kasabadan geçmiştir. Başörtülü kadınlar da bu manzarayı seyrettiler. Gözleri sevinç göz-yaşları ile dolu dolu idi. Yeni evli gelinler bile başörtülerini atarak ve erlere çiçek serpererek, “Hoş geldiniz!” diyorlardı. Askerler ise şöyle sesleniyorlardı:

Genç kızlar soruyorlardı: “Sen kimsin, kahraman? O’nu tanıyor musun? O, Kemâl’dir! O, Kemâl’dir! Gururdan taşan annenen cür’etli sevgilisi! Hepimizin kardeşi!.. Bu muhteşem sîmâ, başka kimden olabilirdi ki! O, Kemâl’dir!.. O, Kemâl’dir!..

Şimdi de âile ocağınıza ve evinize özen gösteriniz! Biz belki ocağınızı yakar veyâ yıkabiliriz! Âile ocağınıza ve âilenize özen gösteriniz ve onları iyi koruyunuz! Çünkü biz şuurumuzu yeniden kazandık ve heyecanla dolup taşttık. Bizden uzak durunuz! Çünkü bu bizim gala gecemizdir. Bütün evler ışıklarla donansın! Bizden uzak durunuz ve bu gece her bir ev ışık saçsın!..

Binbaşı: solda toplan! Sol-Sağ-Sol! İleri!.. Birlik, sola çark etti. çok yakınlarda kokmuş cesetlerle dolu hendekler bulunuyordu. Bâzi sivil halkın bunların üzerinden aşırı i’tina (özen) ile yürüdükleri görülmüyordu. Bu hendekdekiler, ölmüş evlerin cesetleri idi.

Siz asker cesedini veyâ can çekişen, ölüm hâlindeki bir askere basmamak için son derece dikkat ile adım atan bu arkadaşları gördünüz mü? Onlar, ölü görünce titriyorlar mı? Bu husus, daha çok gülüşmemizi tahrik etmektedir. Ölenler ölmüş, yalnız kurtulanlar sağ kalmışlar ve yaşamaktadırlar! Bu bilinen basit bir hesaptır. Bunda üzülecek ne var? Ölülerin varlığı onları korkutuyor mu? Ölümden niçün korkulur? Ha, ha, ha!..

Önümüzde kırık bir köprü vardı. Binbaşı komut verdi: Tek sıra ol!.. Askerler, ölü ve yaralıları sırtlarına, kucaklarına alarak ağır adımlarla ve dikkatle köprüden

geçmeğe başladılar. Fakat biz, bağırmıza bastığımız bu arkadaşlarımıza baktıkça, yüreklerimiz meçhul bir acı ve kederle kan ağlamaktadır. Ruhlarımız, sanki demir bir pençe ile sıkıştırılmaktadır. Biz, binlerce yaramızı unutarak, sesli bir şekilde ağlamaktayız. Evet, ruhlarımız meçhul eller tarafından sıkıştırılmakta ve ağzımızdan şu sözler çıkmaktadır: Uyuyun kardeşler, sırtımızda ve bağırmızda, uyuyun! Sizi ne kadar övsek de, kalplerimiz acı ile doludur. Of!.. Ölüm vâdisindeki kardeşlerimiz, uyuyun!.. Uyuyun!.. Sizin hedefiniz çok uzaklarda, batan güneşin de ötesinde!.. Şimdi uyuyun, bizim küçük kardeşlerimiz! Uyuyun, uyuyun!.. Siz ölüm gelininin kırmızı kostümlü güveyileri! Ne yazık ki, ölümünüz arefesinde sizin aya benzer yüzümüzü öpecek kimse bulunmadı. Of!.. Tâlihten yoksun kimseler! Ölümde de siz arkanızda büyük bir boşluk bıraktınız. Sevgililerinizi, bir tek gece de olsa, bağırnıza basamadan hayâtınızı kaybetmiş bulunuyorsunuz! Ey, söz gencecik giden kanlı şehidler! Ölümünüzle de geride bir büyük boşluk bıraktınız, siz talihsiz kişiler!

Bu bakımdan, askerler hakkında bir tek satırda şu kitâbe göze çarpmaktadır: “Onbinler hayatlarını kaybetmişlerdir!..”

Onların, düşmanların davranışlarına ben ancak gülerim. Onların bir köpekleri ölse, acıklı bir ağıt yazılmaktadır. Günlük gazeteler bu haberi parlak bir manşet hâlinde vermektedir. Fakat askerlere gelince, en çok şu tek satır: “Onbinler hayatlarını kaybetmişlerdir!” Bu onbinlere varan ölülerden hiçbiri, arkalarından bir çift kara gözün gözyaşı döktüğünü bilmiyordu. Onlar hendeklerde ölüyor ve kokuyorlar. Onların anneleri ile kızkardeşleri dahi şöyle sesleniyorlar: Âferin! Acaba bu hususta askerleri gerçek sempati ile anan hiç kimse yok mu? Eh! Arkadaş! İşte senin eşin HAVVA, koyu kırmızı kâkülleri ile. O, yakında koyu renkli sarı'sine sarınarak zıfaf odası niyetine, senin mezarına, koynuna girecektir. Kabrinin tozu, senin yüzünü nasıl tozla karartacaktır? Of, sevgili arkadaşımız!.. Bizi ebediyyen terketmeden önce, bize bir öpücük bahşet!.. Ah, bizim ihmâl edilmiş arkadaşımız!.. Şimdi sen anavatanın tozlu kucagında uyumaktasın!.. Askerler, ölü arkadaşlarını yere bırakıp, köprüyü geçtikten sonra heyevanlandılar ve şöyle seslendiler: İyi konuştu, dostum, sen gerçeği dile getirdin! Elini öpmeme izin ver! Onlar ölümü seçtiler, niçün gözyaşı dökülsün! Onlar ölümü seçtiler, niçün gözyaşı dökülsün? Onlar testiden zehir içtikten sonra Zemzen Suyu getirdiler. Ölem kim? Niçün ağlansın! Onlar yurtlarını kurtarmak maksadı ile hayatlarını kaybettiler ve en iyi şeyi yaptılar. Onlar gerçek şehittirler! Onlar kahramanlar gibi hayatlarını verdiler. Onların kanları gerçekten sıcaktır. Onlar gerçek şehirlerdir!..

Şimdi karargâh görünmüştür. Bu yüzden erler çok daha hızlı adımlarla yürüyüşe geçmişlerdir. Aynı anda, başta ünlü kahraman Enver Paşa olduğu hâlde, silâhli kuvvetlerle onların yakın akrabalarından oluşan büyük bir kalabalık onları karşılamak üzere ilerlemektedir.

Hurra!.. Hurra!.. Çekilin kardeşler, çekilin!.. Kendinizi uzak tutun! Hurra!..

Bu arada askerler KEMÂL PAŞA ile kol kola dansetmeye başladılar. Hu, Hu!.. Ya, ya, ya, şa, şa şa, Kemâl Paşa çok yaşa!.. Buraya kim gelmektedir? Enver Bey, Enver Bey! Canavarlar tükendiler, gururla dansedin!.. Tekrar dansedin!..

Kendinizi uzakta tutun! Hurra, Hurra!.. Biz deliler gibi sevinçliyiz! Çünkü harbi kazandık. Cümleye selâmlar!..

Dansı durdurun, yaralı arkadaşları usulca yere koyun! (Yaralılar yere indirilirken) Orada kim konuşuyor? Evet, konuşan KEMÂL'dir, Başkomutan KEMÂL, O'nun emri geldi: Âferin, Ho, Ho!.. Kıt'a dur, bir, iki!

Bir anda, bütün bu gürültü kesilmiş, yerini derin bir sessizlik almıştı!.. Yalnız nakaratın sesi göklere yükseliyor ve uzayın geniş mavisinde kaybolup gidiyordu!..

Türk İstiklâl Savaşı sırasında, 1921 yılı sonlarında, Hind Hilâfet Komite ve Kongrelerinin, Mustafa Kemâl Paşa kuvvetlerini desteklemek amacıyla Gönüllü Kıt'aları teşkili ve gönderilmesi kararı, Nazrûl İslâm'ı çok sevindirmiş ve çoşturmuştur.

Yunanlılara karşı Türk cebhelerinde savaşmak için 10.000 -bâzı kaynaklara göre 16.000¹⁵ - gönüllü asker yollanılmak istenince, Nazrûl İslâm, 1922 başlarında, Ranavery (*SAVAŞ TÜRKÜSÜ*) başlıklı şu uzun şiirini yazmış ve yayımlamıştır:

SAVAŞ TÜRKÜSÜ

Hey... Haydi geliniz!..

Şu Okyanus kıyısından savaşın gür sesi işitiliyor

Hey... Haydi geliniz!..

Şu suda İslâmlık boğulmaktadır

Bütün Şeytanlar

Bütün meydanlar

*Üzerinde, kan içerek şöyle galibiyet
türküsünü söylüyorlar. Dinle!.*

Bugün içten

Kıyasıya savaşıyorlar.

¹⁵ Gail Minault: The Khilafat Movement, New York 1982; s. 163.

*Kesiyorlar şehidlerin başlarını adım adım
(ilerleyerek) düşmanlar*

Hey... Haydi geliniz!..

*Sizin canınız gilsin, yiğitlik ve
şerefınız gitmesin.*

*Tutuyor kasırganın kuvvetli topuzunu
(bu topuz) ancak Müslümanların pençesindedir.*

Sizin şerefınız gidiyor, canınız gidiyor...

*Şu hâlde savaş borazanını öttürünüz ve
bayrak dalgalandırınız! Korkaklar
(Yunanlılar) mânâsızca korkuyorlar*

Cenkçi yiğitler ise savaş istiyorlar...

Hey... Haydi geliniz!..

*Şu Okyanusun kıyısından savaşın
gür sesi işitiliyor.*

Hey... Haydi geliniz!

*Şu gümbür-gümbür, gümbür-gümbür
Bom, bom, bom, bom, bom harbin
gür sesi işitiliyor.*

*Acıklı gürültüleri dinleyip kimler
önleyecek?*

Hey... Haydi... Haydi geliniz!

Sizin kardeşiniz (TÜRKLER) çâresiz bakıyor,

(Ben) utancımıdan ölüyorum

Hey... Herşey gidiyor!

*Buna rağmen sizin elinizde neden
kılıç kıpırdamıyor?*

Savaş trampet temposu

Dinleyerek kan kaynıyor.

*Değil mi? Sizin gibi coşkun yiğitlerin
kanları kabarmıyor mu?*

Hey... Haydi geliniz!

*Bir her zaman hazırız, yalın kılıç
bize yaraşır*

*Onlar (Yunanlılar), köleler, savaşmadan
esirlik zincirine boyun eğiyorlar.*

*Hey... Uzak durun!
Bütün köpekler*

*Gelerek arslana (Türkler'e) tekme
vuruyorlar. edepsizler göğüs üzerinde
bağdaş kuruyorlar. Fil (Türkler)*

*Tilkinin (Yunanlıların) darbesiyle
yaralanır mı?*

*Şu kılıçların tik-tak, tik-tak, tik
savaş gürültüsü işitiliyor.*

Haydi... Haydi geliniz!

*Çağırıyor dam-dam da dam-dam gür sesi
savaş davullarının*

Şu erkek arslan (Türkler) sesleniyor

Hey... Haydi geliniz!

*Üzüntüyü bırakın
Cesaretle olunuz*

*Şu top tüfek sandıklarını ve korkulu
titreyişleri bırakın*

Oynayarak intikam çılgınlıkları yapınız

Bugün PANDOPLAR gibi korkusuzca
yakıp yıkmanızı istiyorum.*

Hey... Haydi geliniz!

*Bugün canınızı yürekte kurban ediniz.
Allah adına, Kardeş!*

* Pandop: Hind mitolojisinde, ölen Kralın oğullarından birinin yüz, diğerinin beş oğlu varmış, Bunlar, tahtı ele geçirmek için savaşınca, Pandop'un beş oğlu, diğer yüz Amucaoğlu'nu üstün bir başarı ile yenerek idâreyi ele alırlar.

Şu din; din sesinin büyük harbi

*Şu dinlerin büyük savaş sesi
bütün dünyâya yayılmış*

Top gülleleri

Gürleye gürleye

Dâvet ediyor. Bugün yenilme değil

Yenme günüdür. Vatan, başlarınızı istiyor!

Bütün şerefleriniz gitmek üzere

Hey... Haydi geliniz!

*Çağırıyor, dam-dam da dam-dam
gür sesi savaş davullarının*

Hey... Haydi geliniz!..

Şu savaş çalgısı çatırdıyor.

Savaş urbalarınızı giyiniz!

Hey... Haydi geliniz!

*Yüzünüzü kapatmaktan (saklamaktan)
utanmıyor musunuz?*

Hurra... Hurra...

Ne kadar uzak

O ülke ki (TÜRKİYE)

*Orada her gün düşman kanıyla
kan bayramı oluyor kardeş!*

O KAHRAMAN ÜLKE için

Kahramanlık urbaları giyelim.

*Bugün bağımsız ülkeyi kurtarmaya
(Hind) esirler gidiyor!..*

Hey... Haydi geliniz!

*Söyleyin, yiğitler (TÜRKLER) için
zafer muhakkaktır.*

Korkaklar her zaman ezilir!

*Kadınlarımız savaş türküsü dinleyip
kakkahayla gülüyor,
el çırparak savaşa koşuyorlar.*

*Biz savaş istiyoruz, savaş istiyoruz
Öyleyse harp borazanlarını öttürünüz,
kavuklarınızı sarınız,
silâhlarınızı pençeleyiniz*

*Biz doğruluk ve insaf askerleriyiz.
Ateş urbalarımız üzerimizde!
Hey... Haydi geliniz!*

*Şu savaş çalgısı çatırdıyor,
savaş urbalarımızı giyiniz!
Hey... Haydi geliniz!*

*Başbuğ (KEMÂL PAŞA) uyuyanların
kapısında seslenerek savaşa gidiyor
Top, güm-güm diye şarkı söylüyor
Hey... Haydi geliniz!*

*Bu süngü sesleriyle böğürlere saplanıp
deviriyor!*

*(Hz.) Ali gibi nâra atınız
Korkmayınız, korkmayınız!*

*Şu kardeşlerimiz (TÜRKLER) pervâneler
gibi kanlar içerisinde dönüyorlar*

*Sahte devler (Yunanlılar)
kahredip doğrulara*

*Vereceksiniz galibiyet nişanını. böyle
ölümlerden korkmayınız, korkmayınız!*

Hey... Haydi geliniz!

*Biz delikanlı kahramanlar kan vermekten çekinmeyiniz
Vereceğiz doğrulukla insafa tâci, tahtı.
Biz zâlimin kanını dökeriz*

Biz korkusuz

Ağzına kadar dolu kadehle şarap

*İçiyoruz. Aşk şarabını, kılıcın darbesini
çıplak göğüsle karşılıyoruz!*

Biz alev alev birlikler,

doğruluk için savaşıyoruz.

Biz asker, biz kahraman şehid soyu

Ölüyoruz zâlimlerin darbesiyle.

*Biz kılıçları göğüsleyerek; ölümü gülerək
karşılıyıp zafer türküsü söyleriz*

Hey... Haydi geliniz!

Şu Okyanus kıyısından savaşın

gür sesi geliyor!..

Nazrûl İslâm, Türklere olan hayranlık ve bağlılığını şiirlerinde olduğu gibi, mûsikî eserlerinde de göstermiştir. Nazrûl İslâm, Bengal müziğine yeni unsurlar getirmek istiyordu. Eski şekilleri yıkarak, yeniyle eskiyi kaynatırıp, dışarıdan ritm ve melodiler alarak tecrübeler yapmış ve bu alanda da olağanüstü başarı ve ün kazanmıştır. Nazrûl İslâm, müzik yoluyla Ortadoğu İslâm Ülkeleri ve Bengal arasında ilk kültür kaynaşmasını gerçekleştirmiş bir san'atçıdır. O, Ortadoğu'daki ülkelerin zengin müzik geleneğine dikkatleri çeken ilk Doğulu, müzisyendir. Türkçe, Arapça ve Farsça ritmlerin benzerlerini Bengalce'ye getirmiş, uygulamıştır. Nazrûl İslâm, Türklerin çok sevilen dünyâca ünlü (*Üsküdar'a gider iken*) şarkısının melodisini kopya edip, *BENGAL MARŞI*'na çevirmiştir.

Bu büyük Türk ve Atatürk hayrânı Müslüman Şâir (*Gazi Nazrûl İslâm*) hakkındaki tanıtma yazımıza Samsun, Ankara, İstanbul ve Konya Belediye Başkanları'ndan bir dilekle bitireceğim: *GAZİ NAZRÛL İSLÂM* adı, büyük caddelerimizden birine verilecek bu Türk ve Atatürk dostunun aziz hâtırası yurdumuzda anılmalıdır. Bu kadirbilir davranışımızdan, Bangladeş'li kardeşler başta, bütün Doğu'daki dost ve Müslüman kardeşlerimiz de mutluluk ve şükran duyacaklardır.

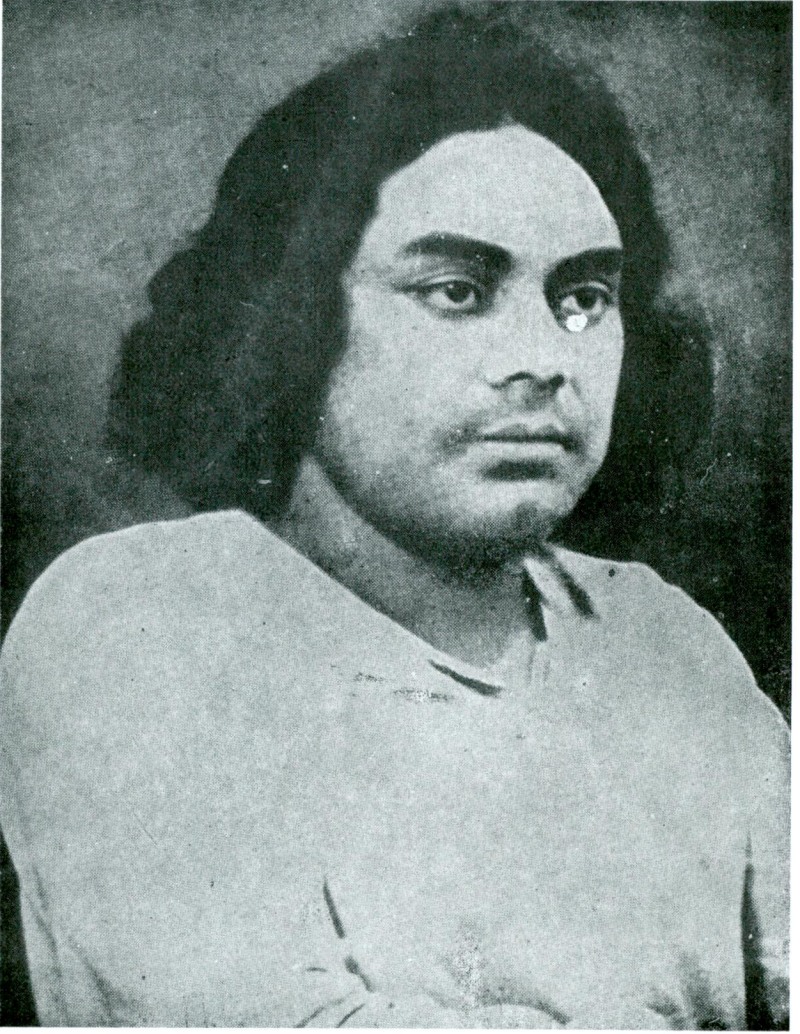
Fethi Tevetoğlu

Nazrül İslâm'ın Mustafa Kemâl şiiiri bulunan kitabı

Fethi Tevetoğlu

Türk ve Atatürk tutkunu Gazi Nazrül İslâm